

LASALA, MICHAEL C., *CLINICAL SOCIAL WORK WITH INDIVIDUALS FAMILIES AND GROUPS – THE HEALING POWER OF RELATIONSHIP*, NEW YORK: ROUTLEDGE, 2022, 212 S., ISBN 978-10-0301-171-2.1

Natália Vranková,² Beáta Balogová³

Sociálna práca je profesiou, ktorá si vyžaduje istú mieru filantropického cítenia. Je pozoruhodné, ako silno majú niektorí ľudia rozvinuté filantropické cítenie, a naopak iní, len sťažka vnímajú potreby ostatných. Autor Michael LaSala vo svojej publikácii „*Clinical social work with individuals, Families, and groups – The healing power of relationship*“ zdôrazňuje, že klinická sociálna práca si pri všetkých cieľových skupinách vyžaduje vysokú mieru sebaopoznania. Dôležité je vnímať vlastnú identitu, uvedomovať si svoje traumy, ktoré sa nemôžu prenášať na klienta. Sociálnu prácu vníma, ako poslanie — človek sa narodí a je stvorený preto, aby mohol pomáhať. Takáto činnosť nie je pre všetkých, vyžaduje si veľkú mieru sebaopoznávania, vzdelávania a sebazaprenia. Ovocím tejto práce sú klienti, ktorí vďaka podpore môžu žiť šťastný a plnohodnotný život. Zámerom klinickej sociálnej práce je pomáhať.

Publikácia sa zameriava na poskytnutie **modelu klinickej praxe**. Ide o zameranie na vzťahy, ktoré sa kreuujú pri práci. Vzťah, ktorý má sociálny pracovník so sebou samým, ale aj so svojimi klientmi, vzťahy medzi klientmi v pároch, rodinách a v skupinách. Autor si kladie za cieľ poskytnúť čitateľovi dokonalý obraz sebaopoznania prostredníctvom empirických dôkazov o terapeutických vzťahov založených na spoločných faktoroch podporených systémovým a štruktúrnym myslením.

Východisková myšlienka je zameraná na to, že nástrojom klinickej sociálnej práce je samotný sociálny pracovník. Obsahovo sa publikácia skladá z deviatich kapitol. Úvodná časť smeruje k téme sebaopoznania, ako prvého kroku v klinickej sociálnej práci. Významné je prepojenie psychológie, prostredníctvom časti psychoterapeutických profesií, ktoré sa nachádzajú v druhej kapitole. V tretej časti sú opisované rady a tipy pre realizáciu klinickej sociálnej práce. Najfrekvencovanejšie využívané intervencie v priebehu práce s klientom sú zahrnuté v štvrtej kapitole. Súhrne piata a šiesta časť je zameraná na opis párovej a rodinnej práce, pričom nadväzne v ďalšej kapitole je táto téma podchytená intervenčne. Ôsma časť predstavuje klinické vzťahy, ktoré by sa mali upraviť, aby z väčšej miery obsahovali rôznorodosť klientov so skúsenosťami s opresiou. Ostatná kapitola ilustruje spôsob, ako aplikovať etické štandardy. Obsah publikácie poskytuje prehľad rôznych aspektov klinickej sociálnej práce.

-
- 1 Recenzia vznikla s podporou projektov VEGA č. 1/ 0535/23 Integrácia ukrajinských migrantov a posúdenie náročnej životnej situácie spojenej s krízou vyvolanou vojnovým konfliktom optikou sociálnej práce a KEGA č. 027PU-4/2022 Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce.
  - 2 Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, natalia.dvorscakova@smail.unipo.sk
  - 3 Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, beata.balogova@unipo.sk, ORCID ID: 0000-0001-6069-2721

Oceňujúcim prínosom je integrácia vlastnej pohnútky k tomu, ako sa autor dostal k predmetnej téme. Autor sa musel pasovať s vlastnými nástrahami, ktoré ho v živote čakali. Zvládol šikanovanie zo strany rodiny, ale aj rovesníkov. Mal zničenú sebaúctu a žiadnu motiváciu k vykonávaniu akejkoľvek činnosti. Prioritnou sa stala myšlienka, ako vyliečiť svoj vlastný stav a následne dopomôcť k liečbe obdobných situácií s traumami ostatným ľuďom.

Niektorí ľudia sa rodia pre určité poslanie. Podľa autora toto platí najmä pre sociálnu prácu. Veľakrát budúci sociálni pracovníci hľadajú vzdelanie v sociálnej práci vtedy, keď majú nejaké skúsenosti s pomáhaním, dobrovoľníctvom či službou pre ľudí. Tento postoj má autor potvrdený vlastným výskumom pri ktorom zistil, že študenti, ktorí sa prihlásili na štúdium sociálnej práce, už v minulosti boli zapájaní do aktivít, ako je starostlivosť o deti, dobrovoľníctvo, ale aj práca v táboroch. Tieto skutočnosti formovali názor autora, že sociálni pracovníci sú povolání k tejto profesii ešte skôr, ako si uvedomia, že chcú robiť sociálnu prácu.

Ocenenia hodná je miera interakcie autora s čitateľom prostredníctvom jednoduchých otázok, ktoré inštruuje. Príkladom takýchto otázok je: „*Prečo som sa rozhodol byť sociálnym pracovníkom? Vybral som si sociálnu prácu pretože je najkratšia cesta do súkromnej praxe psychoterapeuta?*“ Takéto a obdobné otázky slúžia čitateľovi ako podklad k sebaopoznaniu. Zároveň pomáhajú skvalitniť sociálnu prácu tým, že skvalitňujú sociálnych pracovníkov a zvyšujú hodnotu o povedomí, potrebe a význame sociálnej práce v spoločnosti.

Autor nazerá na traumy, ako možnosti vlastného rastu, pričom zdôrazňuje, že miera altruizmu je u sociálnych pracovníkov prítomná už v ich ranom detstve, kedy si zažili rôzne problémy v rodinách. Skúsenosťou môže byť často prítomná rozsiahla rodinná trauma. Ľudia sa usilujú o bežný život, pričom vnímajú potrebu upravovať vzťahy, ktoré majú okolo seba. Tento proces je možné posunúť na profesionálnu rovinu v rámci sociálnej práce. Autor zdôrazňuje, že trauma z detstva môže senzibilizovať trpiacich, čo im umožňuje rozvíjať súcit a empatiu voči iným.

Psychické aspekty sú neoddeliteľnou súčasťou klinickej sociálnej práce, pričom autor kladie dôraz na koncept protiprenosu a traumy v aspekte sebaopoznávania. Protiprenos opisuje prostredníctvom vnímania pocitov, ktoré má sociálny pracovník voči klientovi. Ich vznik je podmienený vlastnými vedomými, ale aj nevedomými nevyriešenými problémami. Sociálny pracovník prináša vlastné skúsenosti z minulých vzťahov, do vzťahov s klientmi. Obdobne autor opisuje, že trauma z detstva natolko poznačí človeka, že aj v dospelom veku sa usiluje o vyhýbanie sa malým a väčším bolestiam. Napríklad, na otázku „Ako sa máš?“ Odpovie len dobre, či už je to pravda, alebo nie. Usiluje sa o znecitlivenie bolesti alkoholom, drogami, nakupovaním či prejedaním sa. Cieľom je únik od bolesti, ktorú v sebe má. Obdobne je to aj pri počúvaní problémov ostatných. Usiluje sa o ich odstránenie. Tento impulz navádza k rýchlej pomoci zachrániť niekoho pred utrpením, pritom sa prehlíada príležitosť na rast.

Sebaopoznanie sa stáva ústredným pojmom, ktorý autor predkladá. Poukazuje na význam detstva, pričom zdôrazňuje potrebu starostlivého poznania skúsenosti a traumy z detstva. Opätovne poskytuje možnosť interakcie s čitateľom prostredníctvom otázok ako: „*Boli ste v rodine dieťaťom alebo rodičom? Aké silné stránky ste získali? Čo vás ranilo a bránilo vám v raste?*“ Tieto otázky by mali dopomôcť k tomu, aby sa sociálny pracovník lepšie spoznal a pomohol cez vlastnú skúsenosť k sebaopoznaniu klientovi.

Autor slúži ako skúsený sprievodca pre začínajúcich, ale aj zabehnutých klinických sociálnych pracovníkov, ponúkajúc im praktické rady a usmernenia v rámci ich kreovania. Venuje sa rôznym aspektom práce klinického sociálneho pracovníka, od mentálneho nastavenia a vhodného oblečenia, až po komunikačné stratégie a efektívne riadenie klinického prostredia. Všetky smerovania sú opisované veľmi jasne a zrozumiteľne. Uvádza príklady fráz na začiatok stretnutí. Charakterizuje vhodné farby a typ oblečenia. Ponúka tipy ako komunikovať s nadriadenými, ale aj so samotnými klientami tak, aby klinický sociálny pracovník vo svojej práci mohol byť pripravený na rôzne situácie, ktoré sa môžu vyskytnúť.

Je zdôrazňovaná kľúčová úloha rôznych typov vzťahov v klinickej sociálnej práci. Vníma ich ako fundamentálnu súčasť procesu práce s klientmi. **Rozlišuje medzi klinickou sociálnou prácou s jednotlivcami, ktorá je postavená na liečebnom vzťahu, a prácou s rôznymi skupinami, kde sa dynamika vzťahov líši. Liečebný vzťah v klinickej sociálnej práci s jednotlivcami je charakteristický svojou zámernou jednostrannosťou.** Sociálny pracovník sa plne venuje potrebám klienta a jeho cieľom je vytvoriť bezpečný priestor pre dôveru a exploráciu. Zdôrazňuje, že prioritné sú potreby klienta aj napriek tomu, že počas vzájomného pôsobenia vyskytnú momenty, kedy sociálny pracovník bude nevedome riešiť svoje osobné problémy, ale je potrebné takéto momenty identifikovať a odstrániť. **Vzťah s klientom musí byť stále bez výnimky v popredí.**

Pozornosť je upriamená na vzájomnosť vzťahu, ktorá môže byť podporená istou mierou empatie a jasne stanovenými cieľmi. Tie by mali byť pozorovateľné, merateľné a realizovateľné. Pri práci s klientom je dôležité prejavovanie úcty a prijatie klienta bez ohľadu na okolnosti. Tento aspekt autor opisuje aj na praktických príkladoch, ktoré dopĺňa komplex pozitívneho rešpektu. Zároveň poukazuje na dôležitosť dodržiavania etických zásad a pravidiel, ktoré sa týkajú predovšetkým kuriózných tém, ako je sexuálna príťažlivosť a sexuálny vzťah. Prínosom je aj prepojenie s behaviorálnou terapiou, ktorá je explicitne uvedená v prepojení s metódou ABC sociálneho pracovníka, ale aj *Prístupom orientovaným na riešenie*. Tento odborný pohľad uzatvára špecifikami práce s rôznymi typmi klientov, medzi ktoré radí deti, adolescentov, ale aj suicidálnych klientov a ďalších.

Obdobne je vnímaná aj rodinná a párová terapia, kde sa zameriava na posúdenie a ovplyvnenie interakcií medzi členmi rodiny alebo páru. Cieľom je podľa neho identifikovať a zastaviť negatívne vzorce správania. **Práca s rodinami a párami predstavuje pre sociálnych pracovníkov novú výzvu.** Môže priniesť konflikty a stratu kontroly, s ktorými sa musí sociálny pracovník vedieť vyrovnáť. **Jeho úlohou je tolerovať chaos a decentralizovať sa, čím umožňuje členom rodiny komunikovať medzi sebou bez zasahovania.** Intervencia je vhodná pri identifikovaní a spochybňovaní deštruktívnych vzorcov správania.

Hlavným nástrojom na pochopenie správania je **systemová teória**, ktorá je autorom charakterizovaná ako nosná. Rodina alebo pár je touto optikou vnímaný ako súbor vzťahov založených na vzájomných systémoch, pri ktorých sa dysfunkcia stáva komplexným problémom. Obzvlášť dôležitá je nestrannosť a neobviňovanie členov. Rizikovou sa stáva situácia, kedy sociálny pracovník vstúpi do konfliktu a centralizuje na svoju osobnosť konflikt. Takáto perspektíva nevedie k vyriešeniu problému, ale naopak, k obhajovaniu jednej zo strán. V systémovom myslení je prioritné pochopenie, ako fungujú mechanizmy systému.

Autor konštatuje, že vlastné špecifiká má aj práca so skupinou. Tu formuluje zásadu primárneho poznania typu skupiny. Môže ísť o **pomáhajúce, svojpomocné, profesionálne facilitované, podporné a supervízne skupiny**. Optika by mala smerovať k vnímaniu skupiny ako celku, ale aj jednotlivcov v nej. Špecifikom je nájdenie optimálneho času pre vhodný vstup do komunikácie a usmernenie príliš dominantných alebo mlčanlivých členov skupiny.

Etickým princípom je venovaná mimoriadna pozornosť. Účelom je formovať proaktívny a normálny vzťah medzi klientom a sociálnym pracovníkom. Tieto princípy vychádzajú z etického kódexu profesie, ktorý stanovuje štandardy správania a zodpovednosti sociálnych pracovníkov. Medzi kľúčové etické aspekty patrí uvedenie zodpovednosti. Etická zodpovednosť **voči klientom** zahŕňa informovaný súhlas, rešpektovanie kultúrnej rôznorodosti, predchádzanie konfliktu záujmov, ochranu súkromia a dôvernosti informácií, vyhýbanie sa zneužívaniu moci a sexuálnym vzťahom s klientmi.

Obdobne je opisovaná aj **etická zodpovednosť voči kolegom, ktorá je postavená na vzájomnej spolupráci**, podpore a dodržiavaní princíпов profesionálnej integrity. Etická povinnosť v praxi je postavená na zodpovednom prístupe k práci, dodržiavaní zákonov a predpisov, ale aj na supervízii a konzultáciách v náročných situáciách. Autor poukazuje na to, že je potrebné dodržiavať etické zásady vo výskume, ktoré si vyžadujú informovaný súhlas účastníkov, ochranu ich identity, ale aj zodpovedné zaobchádzanie s dátami. Dodržiavanie etických zásad garantuje kvalitný prístup ku klientovi.

Publikácia ako celok predstavuje cenný zdroj informácií pre študentov, ale aj skúsených sociálnych pracovníkov s cieľom skvalitniť ich sociálnu prax.

